

УДК 811.111'342.42 (048)

DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2018.1\(40\).137076](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2018.1(40).137076)

Сиваченко І. В.

аспірант,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

РОЛЬ ДИНАМІЧНОГО КОМПОНЕНТА ПРОСОДІЇ У МОВЛЕННІ СПОРТИВНИХ КОМЕНТАТОРІВ (на матеріалі коментарів кінних перегонів)

Статтю присвячено вивченню динамічних характеристик англomовного телевізійного спортивного коментаря кінних перегонів. Методом інструментального (комп'ютерного) аналізу встановлено, що дистинктивною особливістю мовлення коментаторів перегонів є закономірність: збільшення середньоскладової інтенсивності супроводжується збільшенням середньої ЧОТ, а також зменшенням швидкості артикуляції у фінальній частині коментаря.

Ключові слова: спортивний коментар, динамічні характеристики мовлення, метод інструментального аналізу.

Сиваченко И. В. Роль динамического компонента просодии в речи спортивных комментаторов (на материале комментариев конных скачек). Статья посвящена изучению динамических характеристик англоязычного телевизионного спортивного комментария конных скачек. Методом инструментального (компьютерного) анализа установлено, что дистинктивной особенностью речи комментаторов конных скачек является следующая закономерность: увеличение среднеслоговой интенсивности сопровождается увеличением средних значений ЧОТ, а также уменьшением скорости артикуляции в финальной части комментария.

Ключевые слова: спортивный комментарий, динамические характеристики речи, метод инструментального анализа.

Syvachenko I. The role of the intensity in the speech of sports commentators (on the material of horse race commentaries). The article is dedicated to the investigation of an English TV horse race commentary. The material of the research is horse race commentaries broadcast by BBC and commented by male representatives. Such prosodic parameters as maximum (I_{max}) and minimum (I_{min}) intensity, mean intensity (I_{mean}), intensity range (I_{Δ}) are measured by Praat software (version 6.0.37). All the dynamic characteristics are measured at three phases, namely: 1) at the beginning of a sports commentary; 2) in the middle (the moment of an emotional increase); 3) at the climax of the finish. The total duration of audio material is 8' 20". The main aim of a sports commentary is the impact on the audience; therefore the commentator deliberately (or subconsciously) chooses a set of certain prosodic means in order to achieve the most effective result. The conducted instrumental analysis allowed revealing that the distinctive features of the speech of the commentators is an increase in the mean intensity accompanied by an F_0 increase, as well as a decrease in the articulation rate at the end of a horse race.

Key words: horse race commentary, intensity, instrumental analysis.

Статтю присвячено вивченню просодичних особливостей спортивного коментаря як жанру спортивного дискурсу.

Спортивний дискурс останнім часом привертає увагу спеціалістів різних галузей знань, а саме психолінгвістів, фонетистів, журналістів.

Услід за К. В. Снятковим, спортивний дискурс розглядається як «різновид

національної мови, що співвідноситься з такою соціокультурною сферою як спорт, а також мовлення (усного і писемного), як трансляція спортивної ментальності – трансляція, що характеризується особливою мовленнєвою системою, представленою в корпусі текстів» [6, 3].

Спортивний дискурс перетинається з мас-медійний дискурсом, який багато в чому його і визначає, диктує його форму [2]. А. Б. Зільберт підкреслює, що основними каналами поширення спортивного дискурсу є канали масової комунікації. У ролі представника мас-медійного дискурсу виступає журналіст (теле-, радіо-, газетний) як посередник між тим чи іншим видом спорту, що є об'єктом репортажу, і аудиторією. У той же час процес комунікації носить односторонній характер, оскільки зворотний зв'язок відсутній. У зв'язку зі зрощенням спортивного дискурсу і дискурсу мас-медіа К. В. Снятков поділяє спортивний дискурс на телевізійний, газетно-журнальний, радіо- та інтернет-різновиди [там саме].

Вивченням спортивного коментаря як жанру спортивного радіо- та теледискурсу займалася низка вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема С. Ф. Алексенко [1], М. Бальцер-Зібер [9], Дж. Вагнер [15], І. А. Ейхгольц [8], Ф. Керн [10], Е. В. Лихачов [3], Т. Мюллер [12], О. О. Панкратова [4], К. В. Снятков [6], Ю. Трувейн [14], С. А. Халеева [7] та ін.

Незважаючи на зростання кількості праць зі спортивного дискурсу, слід зауважити, що спортивний коментар залишається недостатньо вивченим у руслі таких дисциплін, як фонологія та просодія мовлення, що загалом і свідчить про **актуальність** цього дослідження, а також обумовлює вибір теми, об'єкта і предмета дослідження.

Об'єктом статті є мовлення британських телевізійних коментаторів кінних перегонів.

Предметом статті є динамічні особливості мовлення коментаторів спортивних перегонів.

Мета дослідження полягає у визначенні динамічних характеристик, що маркують мовлення коментаторів кінних перегонів на просодичному рівні.

Матеріалом дослідження слугують телевізійні репортажі чотирьох кінних перегонів, що транслювалися BBC (загальний час звучання – 8 хвилин 20 секунд). Усі коментатори – чоловіки, що є англіцями за національною належністю.

Після прослуховування кожен коментар було поділено на три ділянки, а саме: початок перегонів, середина перегонів та кінець перегонів.

Обробка записів здійснювалася за допомогою звукових редакторів Sony Sound Forge 9, Windows Media Player; окремі зразки записів мовлення інформантів було представлено у вигляді кривих інтенсивності за допомогою програми Praat 6.0.39 [13].

Основною метою спортивного коментаря є вплив на аудиторію, тому коментатор свідомо (чи підсвідомо) вибирає комплекс певних просодичних засобів для передачі інформації з метою досягнення найбільш ефективного результату.

Особливе місце під час опису просодичної організації мовлення коментатора кінних перегонів займає аналіз динамічного компонента, якому на аку-

стичному рівні відповідає інтенсивність, а на перцептивному рівні – гучність.

Інтенсивність є складним акустичним феноменом, що обумовлений цілим рядом факторів, насамперед факторами чисто фізіологічного аспекту [5, 7].

Інструментальний аналіз мовлення коментаторів кінних перегонів враховував такі динамічні характеристики:

1) максимальні ($I_{\max}$), мінімальні ($I_{\min}$) та середньоскладові (I_{mean}) показники інтенсивності всієї синтагми (в дБ);

2) динамічний діапазон усіх синтагм (в дБ) (I_{Δ}).

Також було встановлено кореляцію середньоскладової інтенсивності з середньою ЧОТ та швидкістю артикуляції.

Першим динамічним параметром, який розглядався, була середньоскладова інтенсивність (I_{mean}) (табл. 1).

Таблиця 1

Середньоарифметичні значення середньої інтенсивності у мовленні коментаторів кінних перегонів (дБ)

№ Фрагмента	Початок перегонів	Середина перегонів	Кінець перегонів
Фрагмент № 1	75,7	74,9	76,5
Фрагмент № 2	70,5	65,7	75,3
Фрагмент № 3	72,8	74,3	75,0
Фрагмент № 4	74,3	73,8	76,2

Результати аналізу середньоарифметичних значень середньої інтенсивності вказують на тенденцію збільшення інтенсивності у мовленні коментаторів наприкінці перегонів у всіх чотирьох проаналізованих фрагментах у порівнянні з початком та серединою. Інтенсивність мовлення середини перегонів не є стабільною, вона може як збільшуватися в порівнянні з початком (фрагмент № 3), так і зменшуватися (фрагмент № 1, фрагмент № 2 та фрагмент № 4).

Проілюструємо вищенаведені тенденції кривими інтенсивності, які відображають середньоскладову інтенсивність (I_{mean}) на різних ділянках спортивного коментаря, а саме в середині (рис. 1) та наприкінці коментаря (рис. 2). Тривалість першого фрагмента складає 30 секунд, другого – 20 секунд.

*And they're followed by Mike Green both and towards the **Sixties** rear almond **Desert Encounter** on their way down to swing leave often and they're kicking up plenty of turf now after the heavy rain and it's **Maverick Wave** that leads the way. A neighbour **Frankie Dettori** second on the outside and **Reel** is kept here by Ryan Moore followed then by Jack Hobbs and then Idaho closes up. They're tracked by Ban Backlund **Ulysses** as they ran. Now **My Dreamboat** is further back in the field from **Sixties Song**.*

Середньоскладова інтенсивність середини спортивного коментаря складає 69 дБ.

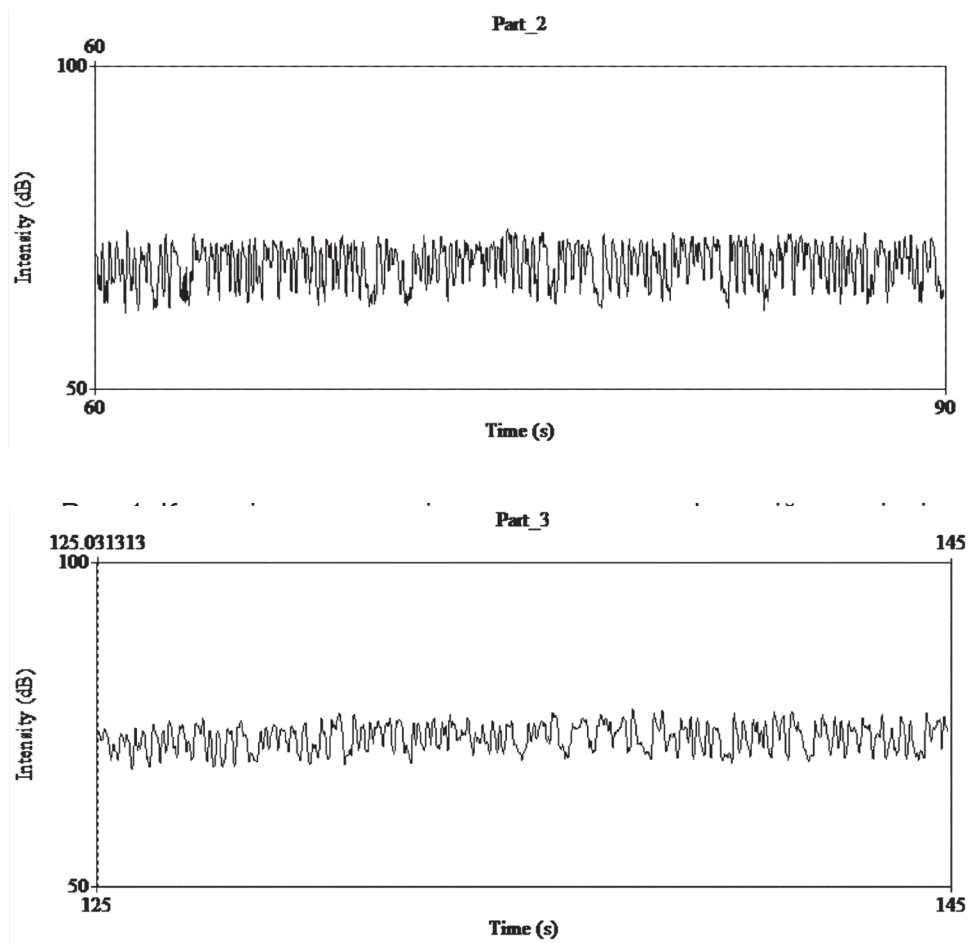

Рис. 2. Крива інтенсивності вищезазначеного фонаційного відрізка

Now the **Pacemaker's** coming up. They run into the turn and it's **Enable** who ride on a long time **Maverick Wave** on turning in a jackpot on the inside of a table. They're trapped by **Benbatt** ... and there's backup I just you're regulatory duties in **Idaho** second a third quite unreal back in four and then.

Середньоскладова інтенсивність кінцевої частини спортивного коментаря складає 74,5 дБ, що на 5,5 дБ перевищує середньоскладову інтенсивність середини спортивного коментаря.

Оскільки відомо, що рівень ЧОТ (частоти основного тону) та рівень звукового тиску корелюють з субглотальним тиском [11], збільшення інтенсивності супроводжується зростанням ЧОТ у мовленні коментаторів наприкінці перегонів. Проілюструємо цю тенденцію на прикладі фрагменту № 1 (початок перегонів – $I_{\text{mean}} = 75,7$ дБ, $F_{\text{mean}} = 105$ Гц; середина перегонів – $I_{\text{mean}} = 74,9$ дБ, $F_{\text{mean}} = 121$ Гц; кінець перегонів – $I_{\text{mean}} = 76,5$ дБ, $F_{\text{mean}} = 157$ Гц).

Розглянемо кореляцію середньоскладової інтенсивності (I_{mean}) з середньою ЧОТ (F_{mean}) та швидкістю артикуляції (t_{cp}) (табл.2).

Таблиця 2

№ Фрагмента	Кореляція інтенсивності з ЧОТ та швидкістю артикуляції (дБ)								
	Початок перегонів			Середина перегонів			Кінець перегонів		
	I_{mean}	F_{mean}	t_{cp}	I_{mean}	F_{mean}	t_{cp}	I_{mean}	F_{mean}	t_{cp}
Фрагмент № 1	75,7	105	4,82	74,9	121	5,10	76,5	157	4,49
Фрагмент № 2	70,5	134	4,48	65,7	128	4,90	75,3	205	4,81
Фрагмент № 3	72,8	98	4,66	74,3	135	4,48	75,0	187	4,43
Фрагмент № 4	74,3	140	4,52	73,8	125	4,83	76,2	164	4,48

За даними таблиці у кінці спортивного коментаря (в момент найбільшої емоційної напруги) відбувається збільшення середньої інтенсивності, середньої ЧОТ та зниження швидкості артикуляції. Характерною рисою для коментаря кінних перегонів є збільшення швидкості артикуляції та зменшення інтенсивності в середині (винятком є фрагмент № 3, де швидкість артикуляції поступово зменшується, а інтенсивність збільшується).

Далі акцентуємо увагу на етапі інструментального аналізу стосовно визначення діапазону інтенсивності на трьох ділянках спортивного коментаря (табл. 3).

Таблиця 3

№ Фрагмента	Показники діапазону інтенсивності мовлення (дБ)		
	Початок перегонів	Середина перегонів	Кінець перегонів
Фрагмент № 1	25	24	28
Фрагмент № 2	30	22	27
Фрагмент № 3	18	10	21
Фрагмент № 4	24	22	22

Результати дослідження діапазону інтенсивності вказують на незначне його розширення в кінцевій частині коментаря в порівнянні з його серединою. Найширший діапазон інтенсивності локалізується як на початку перегонів (фрагмент № 2 та фрагмент № 4), так і у фінальній частині (фрагмент № 1 та фрагмент № 3). Розширення діапазону інтенсивності на початку або у фінальній частині коментаря пов'язано з емоційністю мовлення та подіями на треку.

Підсумовуючи досліджене доходимо висновку, що:

1. Емоційно напружені періоди кінних перегонів спонукають коментатора описувати події, що відбуваються на треку, у виразній формі шляхом

використання комплексу відповідних просодичних засобів.

2. Дистинктивною особливістю мовлення коментаторів перегонів є закономірність: збільшення середньоскладової інтенсивності супроводжується збільшенням середньої ЧОТ, а також зменшенням швидкості артикуляції у фінальній частині коментаря.

Дослідницький інтерес у подальшому лежить у площині спортивного дискурсу та просодії. Перспективним вважаємо проведення порівняльного аналізу просодичних особливостей мовлення коментарів кінних перегонів та коментарів футбольних матчів.

Список літератури

1. Алексенко С. Ф. Структурно-синтаксичні та просодичні особливості англомовного подієвого футбольного телевізійного коментаря / С. Ф. Алексенко // Філологічні трактати. – 2016. – Т. 8, № 2. – С. 74 – 79.
2. Зильберт А. Б. Спортивный дискурс: точки пересечения с другими дискурсами (проблемы интертекстуальности) / А. Б. Зильберт // Язык, сознание, коммуникация: Сб. ст. – М.: МАКС Пресс. – 2001. – Вып. 19. – С. 103–112.
3. Лихачев Э. В. Вариативность просодических комплексов актуализации футбольного комментария: автореф. дисс. ... к. филол. наук: 10.02.04 / Э. В. Лихачев. – Нижний Новгород, 2017. – 22 с.
4. Панкратова О. А. Лингвосомиотические характеристики спортивного дискурса: автореф. дисс. ... к. филол. наук: 10.02.19 / О. А. Панкратова. – Волгоград, 2005. – 14 с.
5. Потапова Р. К. Коннотативная паралингвистика / Р. К. Потапова. – М.: Триада, Междунар. науч. фонд Сороса, МГУ, 1997. – 67 с.
6. Снятков К. В. Коммуникативно-прагматические характеристики телевизионного спортивного дискурса: автореф. дисс. ... к. филол. наук: 10.02.01 / К. В. Снятков. – Череповец, 2008. – 19 с.
7. Халеева С. А. Типологические и конкретно-языковые черты в просодии спортивного радиокomentarя: автореф. дисс. к. филол. наук: 10.02.20 / С. А. Халеева. – Пятигорск, 2006. – 18 с.
8. Эйхгольц И. А. Восприятие признаков эмоциональной напряженности в спонтанной речи: автореф. дисс. ... к. филол. наук: 10.02.20 – теория языка / И. А. Эйхгольц. – Воронеж, 2008. – 18 с.
9. Balzer-Siber M. Functional and Stylistic Features of Sports Announcer Talk: A Discourse Analysis of the Register of Major League Soccer Television Broadcasts [Electronic resource] / M. Balzer-Siber. Electronic Dissertation. – East Tennessee State University, 2015. – 66 p. – Mode of Access: <https://dc.etsu.edu/etd/>
10. Kern F. Speaking Dramatically: The Prosody in Radio Live Commentaries of Football Games / F. Kern // Prosody in Interaction. – Amsterdam: Benjamins, 2010. – P. 217 –238.
11. Ladefoged P. Three Areas of Experimental Phonetics / P. Ladefoged. – OUP: Oxford, 1967. – 180 p.
12. Müller T. Football, Language and Linguistics: Time-critical Utterances in Unplanned Spoken Language, their Structures and their Relation to Non-linguistic Situations and Events / T. Müller. – Tübingen: Narr, 2007. – 390 p.
13. Praat: Doing Phonetics by Computer (version 6.0.37) [Computer Program]. – Retrieved from: <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>
14. Trouvain J. Between Excitement and Triumph – Live Football Commentaries in Radio vs. TV / J. Trouvain // 17th International Congress of Phonetic Sciences. – Hong Kong, 2011. – P. 2022 – 2025.
15. Wagner J. Commentating Fictive and Real Sports / J. Wagner // Prosody in interaction. – 2010. – P. 239 – 241.

References

1. Aleksenko, S. F. (2016). Strukturno-syntaksychni ta prosodychni osoblyvosti anhlomovnoho

- podiiivoho futbolnogo televiziinoho komentaria. *Filolohichni traktaty*, 8 (2), 74 -79.
2. Zilbert, A. B. (2001). Sportivnyi diskurs: tochki peresecheniia s drugimi diskursami (problemy intertekstualnosti) . *Iazyk, soznanie, kommunikacii: Sb. st*, 19, 103-112.
  3. Likhachev, E. V. (2017). *Variativnost prosodicheskikh kompleksov aktualizacii futbolnogo komentarii: avtoref. diss. ... k. filol. nauk: 10.02.04*. Nizhnii Novgorod.
  4. Pankratova, O. A. (2005). *Lingvosemioticheskie kharakteristiki sportivnogo diskursa: avtoref. diss. ... k. filol. nauk: 10.02.19*. Volgograd.
  5. Potapova, R. K. (1997). *Konnotativnaia paralingvistika*. M.: Triada, Mezhdunar. nauch. fond Sorosa, MGU.
  6. Sniatkov, K. V. (2008). *Kommunikativno-pragmaticheskie kharakteristiki televizionnogo sportivnogo diskursa: avtoref. diss. ... k. filol. nauk: 10.02.01*. Cherepovets.
  7. Khaleeva, S. A. (2006). *Tipologicheskie i konkretno-iazykovye cherty v prosodii sportivnogo radiokomentatora: avtoref. diss. k. filol. nauk: 10.02.20*. Piatigorsk.
  8. Eikhgolts, I. A. (2008). *Vospriiatie priznakov emotcionalnoi napriazhennosti v spontannoi rechi: avtoref. diss. ... k. filol. nauk: 10.02.20 – teoriia iazyka*. Voronezh.
  9. Balzer-Siber, M. (2015). *Functional and Stylistic Features of Sports Announcer Talk: A Discourse Analysis of the Register of Major League Soccer Television Broadcasts*. Retrieved from: <https://dc.etsu.edu/etd/>
  10. Kern, F. (2010). Speaking dramatically. *Prosody in Interaction Studies in Discourse and Grammar*, 217-238. doi:10.1075/sidag.23.18ker
  11. Ladefoged, P. (1967). *Three Areas of Experimental Phonetics*. OUP: Oxford.
  12. Müller, T. (2007). *Football, language and linguistics: Time-critical utterances in unplanned spoken language, their structures and their relation to non-linguistic situations and events*. Tübingen: Narr.
  13. Praat: Doing Phonetics by Computer (version 6.0.37). Retrived from: <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>
  14. Trouvain, J. (2011) Between Excitement and Triumph – Live Football Commentaries in Radio vs. TV. *17th International Congress of Phonetic Sciences, 2022 – 2025*.
  15. Wagner, J. (2010). Commentating Fictive and Real Sports. *Prosody in interaction*, 239 – 241.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2018 р.